
Examensarbete i Lärarprogrammet
vid
Institutionen för pedagogik - 2009

Det kreativa barnet

- En studie kring skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor

Jill Johansson
Jenny Broman

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Arbetets art:	Lärarprogrammet, inriktning mot förskolan, 210 högskolepoäng. Examensarbete ”Att utforska pedagogisk verksamhet” 15 högskolepoäng i utbildningsvetenskap.
Titel:	Det kreativa barnet – En studie kring skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor
Engelsk titel:	The creative child - A study about creative activity in pre-school with inspiration from Reggio Emilia
Nyckelord:	Reggio Emilia, skapande verksamhet, pedagoger
Författare:	Jill Johansson och Jenny Broman
Handledare:	Susanne Björkdahl Ordell
Examinator:	Mary Larner

Sammanfattning

Bakgrund:

I litteraturen som framhålls i bakgrunden står att läsa att pedagoger inom Reggio Emilia har en stor tilltro till barnet. Deras synsätt är att barnet är kompetent och full av nyfikenhet och lust till att lära. Pedagogen har en mycket viktig roll för att låta dessa kunskaper komma fram, tillsammans med barnet skall pedagogerna vara medupptäckare. Inom filosofin är miljön en mycket viktig del för att det skapande barnet skall få upptäcka och utveckla sin fantasi. För att göra barnet medvetet om sin utveckling används dokumentation och reflektion som ett flitigt redskap.

Syfte:

Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor.

Metod:

Studien utgår från kvalitativ metod och redskapen som använts är intervju och observation. Studien genomfördes på tre förskolor, där vi intervjuade en pedagog på vardera samt observerade en aktivitet på samtliga förskolor.

Resultat:

I resultatet framkommer det att pedagogerna har en stor tilltro till det kompetenta barnet, de är noggranna med att synliggöra barnet och verksamheten genom dokumentation och reflektion. Samtliga förskolor har ateljéer där barnet får skapa i projekt och enskilt, miljön ansågs vara en viktig del för att barnet skulle känna lust till den skapande verksamheten. Pedagogerna ansåg att deras roll var att utmana barnet till att vara kreativa och finna inspiration till att skapa, men att de samtidigt skall lyssna in barnets tankar och idéer. Det handlade om ett givande och tagande där pedagogerna vill få alla barn att känna sig delaktiga i en atmosfär som är tillåtande.

Förord

Vi vill börja med att tacka de pedagoger som deltagit i vår studie. Utan er hade undersökningen inte blivit möjlig.

Ett stort tack till vår handledare Susanne Björkdahl Ordell för stort stöd, goda råd och positiv uppmuntran.

Även stort tack till våra familjer som fått stå ut med oss under denna stressiga period.

Vi är glada över att ha fått skriva detta arbete tillsammans och vi vill tacka varandra för gott samarbete och roliga stunder.

Jenny Broman och Jill Johansson Varberg 2009

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte.....	5
Frågeställningar	5
Bakgrund	6
Presentation av Reggio Emilia	6
<i>Historia</i>	6
<i>Filosofin</i>	6
<i>Reggio Emilia till Sverige</i>	7
Dokumentation	7
Miljö	9
Pedagogen.....	9
Det skapande barnet.....	10
Läroplanen för förskolan	11
Sammanfattning.....	11
Teoretiskt förhållningssätt.....	12
Metod och genomförande.....	12
Val av metod.....	13
Urval	14
<i>Presentation av respondenterna</i>	14
Forskningsetik	14
Analys	15
<i>Intervjuer</i>	15
<i>Observationer</i>	15
Validitet och reliabilitet	16
Resultat.....	16
Observationer.....	16
<i>Observation förskola 1</i>	16
<i>Observation förskola 2</i>	18
<i>Observation förskola 3</i>	19
Intervju.....	20
<i>Dokumentation</i>	20
<i>Jämförelse av intervjuer och observationer</i>	21
<i>Miljö</i>	21
<i>Jämförelse av intervjuer och observationer</i>	22
<i>Det skapande barnet</i>	22
<i>Jämförelse av observationer och intervjuer</i>	24
Diskussion	24
Resultatdiskussion	24
<i>Dokumentationens roll i den skapande verksamheten</i>	24
<i>Pedagogernas arbete för att synliggöra det kompetenta barnet i den skapande verksamheten</i>	25
<i>Skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor</i>	26

<i>Slutsats</i>	26
Metoddiskussion	27
Didaktiska konsekvenser	27
Förslag till fortsatt forskning	28
 Referenser.....	 28
 Bilagor	

Inledning

Inom Reggio Emilias pedagogiska filosofi vill man låta barnet utveckla alla sina 100 språk. Detta var ett begrepp som grundaren Loris Malaguzzi skapade, han ansåg att barnet har kunskaper till att uttrycka sig på många olika sätt, där kreativitet är ett viktigt redskap för att utveckla dess kunskaper och färdigheter. Detta är något som Häikiö (2007) tar upp i sin forskning kring barns estetiska läroprocesser. Nyckelord inom Reggio Emiliafilosofin är upptäckarglädje, forskariver, förundran och nyfikenhet (Gedin & Sjöblom, 1995). Vi vill undersöka, genom att observera och intervjua pedagoger i Reggio Emiliainspirerade förskolor, hur pedagoger arbetar med barns kreativitet för att få en djupare inblick i Reggio Emiliafilosofin. I läroplanen för förskolan, Lpfö 98, står det att ”miljön skall vara öppen, innehållsrik och inbjudande. Verksamheten skall främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet samt ta tillvara och stärka barnens intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter” (Lpfö 98 s. 8). Vi anser att det är av stor vikt att barn får uttrycka sig genom att använda sig av färg och form, att pedagoger i förskolan skall ge barnen möjligheter och redskap till att få utforska och tolka sin värld.

Vi som gör denna studie har fått vårt intresse för Reggio Emilia och den skapande verksamheten i förskolan genom en specialisering bild 30 högskolepoäng under hösten 2008. Enligt Reggio Emiliainstitutets hemsida har filosofin växt i Sverige och det är många förskolor som har blivit inspirerade och arbetar därefter. De framhäver också att det inte är en filosofi som går att plagiera rakt av, utan att pedagoger kan hämta inspiration ifrån Reggio Emilia och omvandla till ett arbetssätt som passar in i deras verksamhet. Vi vill med vår undersökning se hur pedagogerna använder sig av filosofin inom den skapande verksamheten och hur de arbetar för att synliggöra den.

Syfte

Vårt syfte med studien är att undersöka hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor.

Frågeställningar

Hur arbetar pedagogerna för att synliggöra det kompetenta barnet i den skapande verksamheten?

Hur ser den skapande verksamheten ut inom Reggio Emiliainspirerade förskolor?

Vilken roll har dokumentationen i den skapande verksamheten?

Bakgrund

I bakgrunden kommer det tas upp aktuell forskning och litteratur som berör vårt valda undersökningsområde, den skapande verksamheten inom Reggio Emiliafilosofin. En kort presentation om Reggio Emilia återfinns i det här avsnittet. Vi har även använt oss av Skolverkets riktlinjer för att visa en tydlig bild av vad pedagogerna har för direktiv i sitt arbete.

Presentation av Reggio Emilia

Historia

Reggio Emilia är en liten stad i norra Italien som under 1900-talets sista decennier har blivit vida känd för sin förskoleverksamhet och dess filosofi (Abbot & Nutbrown, 2005). Det var vid andra världskrigets slut 1945 som några föräldrar i den lilla byn Cella utanför Reggio Emilia bestämde sig för att bygga upp en egen förskola. För att få en ekonomisk grund till bygget av förskolan sålde de saker som tyskarna hade lämnat efter sig när de flydde landet vid krigets slut. Föräldragruppen använde sig av tegelstenar och träbjälkar som de samlade från hus som blivit bombade och av det materialet byggde de upp förskolan. Loris Malaguzzi (1921–1994) var vid detta tillfälle en ung folkskollärare som hörde talas om föräldragruppen och deras fantastiska initiativ till bygget av förskolan och begav sig därför till byn Cella. Väl där övertalade föräldrarna honom till att arbeta tillsammans med dem och kort därefter byggde de upp flera föräldrardrivna förskolor. Malaguzzi och föräldrarna som tillsammans byggde förskolorna hade kriget och fascismen i minnet. Detta gjorde att de ville bryta den auktoritära traditionen och skapa en ny pedagogik byggd på visionen om att barn kan handla och tänka själva. Det är detta som är grundläggande i deras syn på kunskap, uppfostran och lärande, de vill skapa ett samhälle byggt på en demokratisk grund. Detta anser Dahlberg och Åsén (2005) som är professor respektive docent vid Stockholms Universitet. De har stora erfarenheter kring pedagogik och filosofin Reggio Emilia.

Det var 1963 som kommunen öppnade det första kommunala daghemmet i staden Reggio Emilia. Strax därefter blev även de föräldrakooperativa förskolorna som Malaguzzi var med och byggde kommunala. Malaguzzi fick då som uppdrag att leda barnomsorgsverksamheten, något som han gjorde med stort engagemang tills han dog 1994 (Dahlberg & Åsén, 2005).

Filosofin

I Reggio Emilia har pedagogerna en syn på barnen som kompetenta i sitt lärande. Synen på barnens lärande bottenar i tidigare generationers erfarenheter och att de ville ge barnen som är de kommande generationerna något nytt (Abbot & Nutbrown, 2005). Malaguzzi talade om barnen och dess hundra språk, han talade också om förförelsen, kunskapens rikedom och passionen, men också om barnens förmåga att förundras skriver Wallin (2003). Wallin är pedagog och även en stor förespråkare för Reggio Emiliafilosofin, hon har genom många resor till Italien och distriktet Reggio fått rika erfarenheter av arbetet inom Reggio Emilia.

Den syn på kunskap som genomsyrar Reggio Emilias verksamheter är Malaguzzis ”ett barn har hundra språk”. Att barnen föds rika med en mängd olika förmågor som alla är beroende

av varandra, men dessa förmågor berövas barnen oftast under deras väg genom skolan. Genom att barnen får använda sig av många olika sätt att uttrycka sig på såsom bild, drama, matematik med mera så får barnen tillgång till alla sina hundra språk och på så sätt får de en ökad tillit till sin egen förmåga (Dahlberg & Åsén, 2005).

Miljön är av stor betydelse i Reggio Emilias filosofi. Miljön arrangeras så att individen kan tillägna sig kunskap och miljön stödjer barnens och pedagogernas lärande, utforskande och delaktighet. Miljön brukar i Reggio Emilia nämnas som ”den tredje pedagogen” (Dahlberg & Åsén, 2005 s. 202). Genom miljöns planering och organisation är det pedagogernas uppgift i Reggio Emilia att skapa förutsättningar för ett aktivt utforskande och lärande (Dahlberg & Åsén, 2005). Ett kännetecken hos Reggio Emilias förskolor är därför deras ateljéer. Ateljén är en verkstad där barnen får arbeta tillsammans med en ateljérista. En ateljérista är en person med en konstnärlig utbildning, det är en erfaren och kvalificerad person som tillhör den övriga personalen (Abbot & Nutbrown, 2005). Det var Malaguzzi som införde denna nya befattning, för att få in ny kompetens och nya synvinklar i tänkandet i förskoleverksamheterna (Wallin, 2003).

Piazzan är något som också är utmärkande för alla Reggios förskolor. Det är en plats där förskolans alla barn kan mötas för att prata eller leka. Ett annat kännetecken är speglarna, som finns på de flesta förskolor, de finns uppsatta lite varstans och det finns bland annat en pyramid som är spegelbeklädd. Detta för att det centrala i filosofin är att barnen ska betrakta sig själva och skapa sin egen identitet (Dahlberg & Åsén, 2005).

Reggio Emilia till Sverige

År 1981 kom Sverige i kontakt med arbetssättet i Reggio Emilia för första gången, det var genom en utställning i Stockholm på Moderna Museet. Efter det har intresset för Reggio Emilia bara ökat i Sverige och även i många andra delar av världen. Reggio Emiliainstitutet i Stockholm bildades 1993 och blev en fast organisation för samarbetet mellan Reggio Emilia och Sverige. Institutet arbetar för att ta tillvara på det växande intresset för filosofin. De gör det genom att anordna kurser, konferenser och studieresor ner till förskolorna i Reggio Emilia. Filosofin har fungerat som en inspirationskälla till hur vi ser på barn, kunskap och lärande i vår egen förskoleverksamhet här i Sverige. Detta gjorde att denna pedagogiska filosofi också blev en förebild för läroplanen för förskolan som genomfördes 1998 (Dahlberg & Åsén, 2005).

Dokumentation

Dokumentation som ett pedagogiskt verktyg har använts i 30 år inom Reggio Emiliafilosofin. Dokumentationens viktigaste del är att synliggöra det kompetenta barnet, att se till barnen som kunskapssökande subjekt och inte som objekt för pedagogen. Inom Reggio Emilias filosofi är det av stor vikt att se barnen som rika till att söka kunskap och fulla med lust till att utforska. Genom löpande dokumentation får pedagogerna kunskap om var barnen befinner sig och om deras läroprocess. Det ger även lärarna kunskap om vad de har för förhållningssätt till barnen, föräldrarna, kollegor och till sitt eget lärande (Lenz-Taguchi, 1997). Detta är något som Lenz – Taguchi (1997) har goda erfarenheter av genom sitt nära samarbete med Reggio Emilia institutionen, professorn Gunilla Dahlberg och forskare på avdelningen för barnpedagogiska forskningen på Lärarhögskolan i Stockholm.

Wallin (1996) anser att man inom filosofin redan från början vill lära barnen att reflektera kring sina egna bilder och kring det som de har tillverkat. Dokumentationen sätts upp på väggarna på en höjd så att barnen kan ta del av det egna arbetet. Ett uttryck som ofta används inom Reggio Emilia filosofin är att "man måste gå tillbaka för att kunna gå vidare" Vilket menas med att genom dokumentation får barnen möjlighet till att studera och analysera kring det som har dokumenterats. Nya tankar och idéer kan födas om hur barnen kan gå vidare i sitt arbete (Dahlberg & Åsén, 2005, s.206) "Via pedagogisk dokumentation har vi möjlighet att se barnet på nytt – om och om igen- och vi gör oss synliga för oss själva" (Lenz-Taguchi, 1997, s. 56). Dokumentationen innebär även att pedagogerna får möjligheter till att inse och att kunna förändra sitt arbete, genom dokumentationen kan personalen även utveckla sitt eget arbete (Wallin, 1996). Dokumentationen skall användas som ett arbetsverktyg och den skall ligga till grund för ett arbete under förändring. Det handlar om ett förändringsarbete där man ej strävar efter att nå ett slutmål. Enligt Dahlberg och Åsén (2005) är det även viktigt att man inte bara dokumenterar av pedagogiska skäl utan att det också handlar om etik och värderingar. Genom dokumentationen av barns handlingar och tankar kan pedagogerna få syn på det rika barnet, vilket innebär barns undersökande arbete och deras kunskap. Den pedagogiska dokumentationen kan även vara till hjälp för föräldrarnas insyn i hur pedagogerna arbetar på förskolan och vad det har för betydelse för barnens fortsatta lärande, detta anser Åberg och Lenz-Taguchi (2005) som har stora erfarenheter kring att arbeta med dokumentation ur ett Reggio Emiliainspirerat synsätt, både ur en teoretiskt- och en praktisk synvinkel.

Genom att dokumentera med hjälp av videokamera, kamera, bandupptagningar, anteckningar och barnens egna skapelser synliggör de arbetet på förskolan för föräldrar, barn och personal. De gör så att barnen får möjlighet till att gå tillbaka och minnas vad de har gjort och de kan då följa sitt eget lärande (Dahlberg & Åsén, 2005). Genom att pedagogerna dokumenterar med hjälp av kamera kan de hjälpa barnen att gå tillbaka för att se och reflektera kring deras upptäckter. Fyfe (1994) är professor i pedagogik samt har forskat kring filosofin Reggio Emilia genom att studerat skolor i USA som är Reggio Emilia inspirerade. Hon har även besökt distriktet Reggio i Italien för att se hur de arbetar med filosofin. Fyfe anser att pedagogerna kan, genom att plocka fram bilderna ett tag efter händelsen och diskutera på nytt tillsammans med barnen få förståelse för vad barnen har för kunskaper och idéer. Dokumentationen blir också ett sätt att beskriva barns utveckling och lärande för föräldrar. Det skapar en dialog kring verksamheten, där många röster kan göra sig hörda och nya tankar kan födas anser Häikiö, (2007). Häikiö har i sin avhandling, filosofin Reggio Emilia som utgångspunkt och forskningen skildras genom fallstudier som är gjorda i Sverige. Häikiö har sedan jämfört fallstudierna med Finland och Italiens verksamheter.

Dokumentationen skall göra det möjligt att gå tillbaka i arbetet för att studera och diskutera kring det som har setts i verksamheten. Häikiö (2007) skriver vidare i sin avhandling att kunskap föds i processen och det är viktigt att pedagogerna dokumenterar barnen i deras arbete. Genom dokumentationerna får även personalen möjlighet till att följa barnens tankar och på så vis får de lärdom om barnens läroprocesser. Det ger också personalen möjlighet till att se till barnens intresse och på så vis även erbjuda möjligheter och stöd till att låta dem växa i sitt lärande (Häikiö, 2007). Inom Reggio Emilia filosofin ser man pedagogisk dokumentation som en social konstruktion där pedagogerna är medupptäckare med barnen. Den pedagogiska dokumentationen skapar en förståelse för hur barnen tänker utan att gå in med förutfattade meningar (Dahlberg, Moss & Pence, 1999). Kennedy (1999) som är pedagog och ordförande för Reggio Emilia institutet menar att dokumentationen skall vara något som är till för barnen och att det inte skall handla om ett bedömningsinstrument.

Kennedy (1999) anser att det därför är av stor vikt att pedagogen fokuserar på processen och inte på det färdiga resultatet, på så vis får barnen lättare att se sin egen utveckling.

Miljö

Inom Reggio Emilia pratar man om att miljön är den tredje pedagogen, den har en stor betydelse för att barnen skall få möjligheter till att tänka, handla och samtidigt ge utrymme till att utforska och lära. För att det skall bli möjligt har pedagogen i verksamheten ett stort ansvar till att skapa förutsättningar för att miljön skall vara organiserad för detta ändamål (Dahlberg & Åsén, 2005). En viktig del inom Reggio Emilia är enligt Dahlberg och Åsén (2005), de skapande och utmanande miljöerna, den skall bland annat stimulera barnens intresse och kreativitet. Förskolor med en Reggio Emiliafilosofisk anda har därför byggt upp verkstäder och ateljéer för att låta barnen skapa och uttrycka sig i (Dahlberg & Åsén, 2005). Hur miljön är uppbyggd är inte endast en diskussionsfråga som berör pedagogerna, här måste barnen få vara delaktiga i resonemanget om hur rummen skall användas och besluten skall tas tillsammans. Pedagogerna behöver lyssna in barnen för att ta reda på hur de tänker, då kan det skapas rum för att väcka barnens lust till att finna nya kunskaper tillsammans (Åberg & Lenz-Taguchi, 2005).

Björklid (2005) har forskat om vikten av den fysiska miljön i förskola och skola. Genom att ha studerat litteratur baserad på annan forskning har Björklid kommit fram till att miljön är mycket försummad i förskolan och skolan. Hon skriver om betydelsen av att rum för lärande skall vara av verkstadskaraktär, miljön på förskolan skall uppmuntra till handling och till olika verksamheter. Verkstäder och ateljéer är något som kännetecknar miljön inom Reggio Emilias pedagogiska filosofi (Björklid, 2005). I ateljéerna skall det finnas plats till att skapa och undersöka många olika material och estetiska uttrycksformer (Häikiö, 2007). Miljö skall vara av den karaktär som gör det möjligt att utforska och upptäcka och samtidigt ha möjlighet till att förändras efter barnens intresse. Grundaren till Reggio Emilia, Malaguzzi såg pedagogiken som en ständigt föränderlig process som förändras precis som världen runt omkring oss förändras (Gedin & Sjöblom, 1995). I en miljö som är inspirerande för barnen skapas möjligheter till aktivt lärande och utforskande (Dahlberg & Åsén, 2005).

Miljön skall visa på att förskolan är en plats för barnet, en plats för lärande och utveckling. Rummen skall ge möjlighet till reflektion och diskussion kring sitt eget och andras lärande, ”det skall vara en plats för liv och framtid” (Häikiö, 2007. s. 77). Det skall även vara en plats där det visas respekt för det kompetenta barnet med möjligheter till både aktiviteter och pauser i deras vardag (Häikiö, 2007).

Pedagogen

Pedagogerna inom Reggio Emilia skall var medforskare med barnen, de skall utmana och ställa öppna frågor som gör det lustfyllt att söka efter ny kunskap. Pedagogerna skall ge barnen möjligheter till att lösa problem på egen hand, barnen får diskutera med sina kompisar och de får frågor av pedagogen som kan föra dem framåt till en lösning (Gedin & Sjöblom, 1995). Inom Reggio Emilias filosofi skall pedagogerna skapa förutsättningar till att miljön på förskolan är utmanande för barnen. Pedagogerna skall ta tillvara på barnens nyfikenhet och upptäcka världen tillsammans med dem (Dahlberg & Åsén, 2005).

En viktig aspekt inom filosofin Reggio Emilia är att pedagogerna måste ha kunskap för att utmana och vara lyhörda för barnen. Pedagogerna skall se dem som levande subjekt och inte som objekt, för att det skall ske är det av stor vikt att pedagogerna ser till den barngrupp de har i dagsläget. Det krävs att de ständigt reflekterar kring sin egen roll och kring barnens lärande och kunskapssökande process (Jonstoj & Tolgraven, 2001). För att få syn på barnen som subjekt är det även viktigt att man ser till deras nyfikenhet, att pedagogerna hjälper dem att utveckla sitt intresse och sin lust till att ta reda på mer (Lenz-Tagucchi, 1997).

Ett ansvar som pedagogerna har är att ge barnen möjligheter till att vara delaktiga i deras vardag. Pedagogerna bör visa ett genuint intresse och en nyfikenhet för det barnet gör under sin vistelse på förskolan (Åberg & Lenz-Taguchi, 2007). Det här är något som även Malaguzzi genom (Häikiö, 2007) stod för som menade att filosofin Reggio Emilia skulle utgå från barnens kunskapsnivå och dess erfarenheter.

Det skapande barnet

Enligt Lenz-Taguchi (1997) utvecklar barn sina läroprocesser genom att arbeta med skapande material. Miljön har en stor betydelse inom Reggio Emiliainspirerade förskolor och de vill att den skall vara stimulerande och utmanande för barnen (Wallin, 1996). Något som kännetecknar förskolor med inspiration av Reggio Emiliafilosofin är att materialet skall vara tillgängligt för barnen. De vill att barnen skall få möjligheter till att använda sig av olika material och på så vis bland annat utveckla sin motoriska förmåga. Materialet skall även vara av den art att barnen får möjlighet till att tänka och fundera kring det (Wallin, 1996). Malaguzzi ansåg att materialet skall vara av den karaktären att det utmanar och lockar barnen till att vara kreativa i sitt skapande. Att låta barnen skapa med hjälp av olika tekniker och material gör att lärandet förstärks på många nivåer, både tankemässigt och känslomässigt. Samtidigt som det är av stor vikt att det skall finnas mycket material av olika karaktär i ateljéerna, så är det också viktigt att barnen får tid till att upptäcka de grundläggande materialen och teknikerna (Häikiö, 2007).

Inom Reggio Emilia filosofin har ateljén en viktig roll för barns skapande utveckling, det är en plats där barnen kan experimentera och utforska olika estetiska uttrycksformer. Inom Reggio Emiliainspirerade förskolor finns ofta en huvudateljé, som är lite större och en mindre ateljé som finns inne på varje avdelning. Det är av stor vikt att barnen själva kan hämta material för att arbeta med det självständigt när de får lust. Det skall vara tillgängligt och lockande till att använda men samtidigt skall det vara en logisk och en funktionell placering. Ibland används ateljéerna till arbete med planerade projekt och ibland är det självständigt skapande i ateljéerna, detta beror helt på vad som förskolans personal har planerat för dagen (Häikiö, 2007). Malaguzzis tanke med att låta barnen arbeta i ateljéer var hans övertygelse om att barnens skapande sätter spår i deras utveckling. Pedagogerna använder ateljéerna för att låta barnen utveckla sina sinliga, känslomässiga och reflektiva förmågor. Ateljéer har en viktig roll i detta arbete, som ateljéer innebär det att kunna utmana och bekräfta barnen i deras skapande process (Häikiö, 2007).

Enligt Löfstedt (2004) som har forskat kring barns bildskapande så behöver barn miljöer av estetisk karaktär för att på så vis få användning av alla sina sinnen. Det handlar om att barn inom Reggio Emilia får inspiration och uppmuntran till kreativt och kritiskt tänkande av pedagogerna i dess närhet (New, 2007). Hon skriver vidare om att barn är socialt konstruerade och att de lär sig tillsammans med andra och det är något som pedagoger inom Reggio Emilia arbetar efter i sin filosofi.

I dagens samhälle blir barnen ständigt överösta av bilder via Tv, datorer, reklam osv. Dahlberg och Åsén (2005) menar att om barn får tillgång till att uttrycka sina tankar i bilder så blir de inte bara passiva mottagare av detta flöde utan de får själva en bildspråklig kompetens. Detta kan enligt Dahlberg och Åsén (2005) göra att barnen får en förmåga att använda sig av bilder för att gestalta sina egna tankar och känslor, för att kommunicera detta med andra i deras omgivning.

Läroplanen för förskolan

För att lärande skall ske så behöver barnen tid till att upptäcka och det med hjälp av sin nyfikenhet och lust. Det krävs av pedagogerna att de stimulerar och vägleder barnen och att de anpassar verksamheten till barnen i förskolan. Pedagogerna skall även se till barnens erfarenhetsvärld, drivkraft och intresse för att på så vis öppna vägar för barnen till att söka ny kunskap. Barngruppen skall ses som en viktig del i lärandet och det skall vara ett samspel mellan pedagogerna och barngruppen, där de lär av varandra. För att erövra kunskap behöver barnen få tid till lek, skapande, reflektion och resonemang. I förskolan skall barnen få hjälp till att tro på sin egen begåvning och med hjälp av sina erfarenheter utveckla kunskap till att konstruera med hjälp av många olika material (Lpfö, 98).

Miljön på förskolan skall vara trygg och locka barnen till lek och aktivitet och vara en plats som inspirerar barnen till att undersöka sin värld runt omkring. Miljön på förskolan skall även vara av den sort att den stimulerar barnen till att de utvecklar sin sociala kompetens, de skall finnas möjligheter till att de kan söka kunskap både i grupp och enskilt. Barnens intressen skall även ligga till grund för hur förskolan utformar sin miljö och att barnen känner sig delaktiga till att kunna påverka deras vistelse på förskolan (Lpfö, 98).

En viktig del är även att förskolan har ett gott samarbete med hemmet, detta för att skapa de bästa förutsättningar för barnens fortsatta lärande. Föräldrar skall vara delaktiga till att utvärdera verksamheten och föräldrarna skall genom samtal få information om barnets trivsel på förskolan. Föräldrar skall även få en god introduktion i hur verksamheten fungerar (Lpfö, 98).

Sammanfattning

Enligt den forskning vi tagit del av framgår det att Reggio Emilia är en filosofi som har fungerat som inspirationskälla för många pedagoger. Det är en filosofi med stor tro på det kompetenta barnet, genom att barnet får uttrycka sig på många olika sätt får de tillgång till att använda sig av sina hundra språk som grundaren Malaguzzi talade om. I forskningen framhävs det att dokumentationen, pedagogen och miljön har en viktig roll för att framhålla det kompetenta skapande barnet. Den berörda forskningen visar på att barnet måste få tillåtelse att söka efter ny kunskap och pedagogen har en viktig uppgift till att vägleda barnet genom nya upptäckter. Genom att dokumentera och reflektera under projektets gång synliggörs både barnet, pedagogen och verksamhetens utveckling. I bakgrunden lyfts även miljöns betydelse fram, att det skall var en tillåtande miljö där kreativiteten och nya tankar får flöda.

Teoretiskt förhållningsätt

Lev Vygotskij (1896-1934) var en sovjetisk psykolog som var viktig för nytänkandet inom psykologi och pedagogik. Han blev dock endast 38 år, men trots detta är han en av vår tids största teoretiker inom psykologi och pedagogik. Vygotskijs teori har en helhetssyn och han tror på individen som en kreativ varelse. Han anser till skillnad från många andra teoretiker att alla människor är kreativa och då menar han även det lilla barnet. Han menar att den kreativa aktiviteten är oerhört komplex och att den inte uppnås omedelbart utan att den utvecklas stegvis och har olika uttryck för varje åldersnivå som barnet befinner sig i. Vygotskij kallar den kreativa förmågan för fantasi och menar att fantasin och verkligheten hör ihop. Han menar att fantasin är uppbyggd utav element som är hämtade från verkligheten och att barnets fantasi är uppbyggd från dess tidigare erfarenheter. Fantasin och den skapande aktiviteten är beroende av mångfalden och rikedomerna i en människas tidigare erfarenheter. Desto rikare erfarenheter en människa har desto mer material råder fantasin över. En pedagogisk slutsats utifrån detta är att det är oerhört viktigt att vidga barnets erfarenheter för att barnet ska få en stabil grund att stå på när det kommer till dess skapande verksamhet. Det är därför viktigt att läraren samspelar med barnet och att läraren delar med sig av sina erfarenheter (Vygotskij, 1930,1995).

Malaguzzi menar liksom Vygotskij att läraren skall vara en medforskare som utmanar och har en dialog med barnet. Malaguzzi menar att pedagogiken ska ta sin utgångspunkt i barnets tankar och tidigare erfarenheter. Han pratade också om barnet och dess hundra språk och hur viktigt det är att låta barnet använda sig av sina olika förmågor för att barnet inte skall bli berövad på dessa (Dahlberg & Åsén, 2005).

Vygotskij har lagt fokus på att många av upptäckterna som barnet gör äger rum som en dialog med en annan individ. Dessa dialoger och samspel hjälper barnet att få en förståelse för hur de själva ska genomföra en viss handling. Vygotskij menar att barnet först försöker förstå den vuxnes handling för att sedan kunna styra sig egen aktivitet. Han menar med detta att barnets utveckling går från det sociala till det individuella (Evenshaug & Hallen, 2001).

Vygotskij (1930,1995) hävdar att fantasin i själva verket är grunden för de kreativa aktiviteterna inom all kultur och att det möjliggör förutom det konstnärliga även det tekniska och vetenskapliga skapandet. Han menar också att en mycket viktig fråga inom både pedagogik och barnpsykologi är att barnets skapande förmåga och det kreativa arbetet har stor betydelse för barnets mognad och allmänna utveckling. Han menar också att det är den kreativa aktiviteten som barnet ägnar sig åt som gör att barnet förändrar sin nutid och samtidigt skapar sin framtid.

Vi anser att Vygotskijs teorier om det sociokulturella perspektivet stämmer väl överens med Malaguzzis tankar om det kompetenta barnet och att de lär i samspel med andra. Vi har baserat vår undersökning på Vygotskijs teorier.

Metod och genomförande

I det här avsnittet presenteras val av metod samt tillvägagångssätt för att undersöka hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet. Avsnittet kommer också att redogöra för val av urvalsgrupp, analys, forskningsetik samt giltighet/validitet och tillförlitlighet/reliabilitet.

Val av metod

För att undersöka hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor valde vi att använda oss av två metoder, halvstrukturerad intervju och strukturerad kvalitativ observation. Intervju är en metod som är till för att samla information och det är intervjuaren som styr samtalsbana. Det är viktigt att intervjuaren skapar en god situation i sammanhanget för att få ett gott samspel med respondenten ifråga (Lantz, 1993). Kihlström (2007) menar att det kan vara bra att mjuka upp lite innan själva intervjun startar. För att göra detta så började vi med några frågor som rörde pedagogens yrke, utbildning och pedagogens intresse för den skapande verksamheten.

En intervju kan antingen vara formulerad som strukturerad eller öppen, även kallad kvalitativ. Med strukturerad intervju menas att det i förväg finns bestämda frågor, även fasta svarsalternativ och frågeområden kan förekomma (Johansson & Svedner, 2006). Kvalitativ intervju innebär att endast frågeområdet är förbestämt och frågorna kan variera beroende på intervjun. Enligt Johansson och Svedner (2006) är syftet med en kvalitativ intervju att svaren blir mer uttömmande och respondenten får chans att ta upp allt hon/han vill diskutera. I vår studie användes halvstrukturerade intervjuer där frågorna var fasta men svaren öppna för diskussion och pedagogernas egna tankar om verksamheten.

Som ett komplement till intervjuerna användes också observationer. Observation handlar enligt Lökken och Söbstad (1995) om systematiska iakttagelser. De beskriver strukturerade respektive ostrukturerade observationer och menar att när observatören ska göra en strukturerad observation så måste han/hon innan veta vad som ska undersökas. Med en ostrukturerad observation menas att observationen inte är planerad i förväg utan att observationen äger rum just i stunden.

Det går att göra både kvalitativa och kvantitativa observationer. Vid kvalitativa observationsmetoder försöker man enligt Bae (1986 i Lökken & Söbstad, 1995) komma fram till en helhetsuppfattning. De kvalitativa observationerna har också enligt Bae en starkare betoning på samspel mellan människor, medan kvantitativa observationer mer är inriktade på en individ i taget. I denna undersökning har vi använt oss av strukturerade kvalitativa observationer då vi redan innan observationstillfället visste vad som skulle undersökas, vilket var helheten av en skapande aktivitet. För att dokumentera observationerna användes löpande protokoll som enligt Lökken och Söbstad (1995) är den vanligaste formen av dokumentation vid en observation. Med löpande protokoll menas att observatören kortfattat och så detaljerat som möjligt skriver ner vad som sker.

Genomförande

Syftet med undersökningen var att ta reda på hur pedagoger arbetar med den skapande verksamheten utifrån ett Reggio Emiliainspirerat arbetssätt. Kontakt togs först via telefon med tre förskolor som profilerar sig som Reggio Emiliaförskolor i olika kommuner för att presentera oss själva och vår studie. Ett missivbrev skickades sedan ut där det framgick vilka metoder vi skulle komma att använda för att undersöka vårt syfte (se bilaga 1). Eftersom vi även skulle använda oss av observation så skickades ett missivbrev samt ett föräldradokument ut till de berörda föräldrarna vars barn skulle bli observerade (se bilaga 2, 3).

När kontakt togs med respektive förskola redogjorde vi för dem att vi hade för avsikt att observera en skapande aktivitet. Detta för att försäkra oss om att det förekom skapande verksamhet vid tillfället då vi skulle komma. Eftersom tiden för undersökningen var begränsad kunde vi endast besöka varje förskola en gång. Vi observerade därför aktiviteter som var planerade av respondenterna. Då syftet med undersökningen var att undersöka hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet ansåg vi även planerade aktiviteter vara relevant för studien.

Observation gjordes av en planerad aktivitet på samtliga förskolor. Vi var båda närvarande vid observationerna och skrev löpande protokoll som vi sedan sammanställde. Observationerna varade i 40 – 60 minuter och de ägde rum i förskolornas ateljéer.

Under intervjuerna var vi också båda närvarande, men det var endast en av oss som intervjuade respondenten. Vi genomförde varannan intervju vilket innebar att en av oss gjorde två intervjuer och den andra en intervju. Alla tre intervjuer bandades med hjälp av mobiltelefon, stödanteckningar gjordes även av oss bägge under intervjun. Intervjuerna gjordes i ett avskilt rum och de tog mellan 35 minuter till en timme.

På en av förskolorna intervjuade vi pedagogen först, för att sedan observera. På de resterande två förskolorna observerade vi först för att sedan intervju pedagogen. Detta var inget som vi hade någon tanke med, utan det blev så på grund av den tid respondenterna kunde avsätta för oss.

Urval

Vi valde att intervju en pedagog på varje förskola. Detta för vi ville intervju pedagoger som på något sätt ansvarar för den skapande verksamheten på förskolan. Vi valde att observera pedagogen som vi intervjuat när hon hade en skapande aktivitet med en liten barngrupp. Barngruppen är utvald av pedagogen på respektive förskola och både ålder på barnen och storleken på barngruppen varierar.

Samtliga respondenter är utbildade förskollärare och har någon form av konstnärlig utbildning eller ett eget intresse för skapande verksamhet. Gemensamt för respondenterna är att det har ett intresse för Reggio Emilias filosofi.

Forskningsetik

När det gäller forskning så finns det några etiska principer som måste följas. Dessa finns på www.vr.se. När det gäller individskyddet så kan detta enligt vetenskapsrådet (2002) delas in i fyra allmänna huvudkrav. Det första är *informationskravet* som betyder att de berörda skall informeras om syftet med forskningen. Vetenskapsrådet anser också att forskaren skall berätta om de vinster som denna forskning kan bidra till och även eventuella risker som deltagandet kan orsaka. För att uppnå det här kravet informerades pedagogerna om undersökningen och dess syfte.

Det andra kravet är *samtyckeskravet*, med det menas att de som deltar i forskningen själva kan bestämma över sin medverkan och att de när som helst kan avbryta. När en deltagande är under 15 år måste en vårdnadshavare ge sitt medgivande. Pedagogerna tackade ja till att

medverka i studien och blev informerade om deras rättigheter. Då även observationer genomfördes så fick föräldrar till de barn som medverkade ge sitt medgivande (se bilaga 3).

Det tredje kravet är *Konfidentialitetskravet* som betyder att deltagarnas personuppgifter skall förvaras så att ingen obehörig kan få tillgång till dem. Genom ett missivbrev till både föräldrar och pedagoger redogjorde vi för innebörden av vår undersökning, samt att deras uppgifter skulle komma att behandlas konfidentiellt.

Det fjärde och sista huvudkravet är *Nyttjandekravet* som innebär att de uppgifter som forskaren får om enskilda personer endast får nyttjas för forskningens syften. Via missivbrev och även genom muntlig kommunikation informerades pedagoger och föräldrar om att materialet skulle komma att användas som grund till vårt examensarbete.

Analys

Vi kommer i detta avsnitt redogöra hur vi gått tillväga för att analysera de uppgifter vi samlat in. Avsnittet är indelat så att analysen av intervjuer och observationer redogörs var för sig.

Intervjuer

Syftet var att se hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor. Det samt våra frågeställningar har funnits med oss under arbetets gång. Malmqvist (2007) menar att det är viktigt att ha samlat in uppgifter i så stor omfattning att syftet kommer besvaras. Han menar att med en bra planering och struktur på undersökningen så borde arbetet med analysen underlättas. För att vara säkra på att syftet samt frågeställningarna blev besvarade så granskades intervjufrågorna flera gånger innan intervjuerna ägde rum.

I resultatet har vi valt att använda oss av rubriker som återfinns i bakgrunden. Malmqvist (2007) menar att sorteringen som man valt bör vara meningsfull och ge den överblick som önskas med tanke på syftet. Vi anser att vår uppdelning av resultatet visar på en tydlig koppling mellan resultat och bakgrund och att syftet och frågeställningarna på så sätt besvaras på ett överskådligt sätt. Efter att vi renskrivit intervjuerna var för sig så började vi gå igenom dem tillsammans för att på så vis få en helhet. Vi började med att lägga ut alla intervjuer framför oss för att sedan sortera dem efter rubrikerna. När vi sedan började skriva resultatet så sammanställde vi respondenternas svar och förstärkte dessa med citat från intervjuerna.

Observationer

Observationer användes endast som ett komplement till intervjuerna då vi även ville se hur den skapande verksamheten inom Reggio Emiliainspirerade förskolor såg ut. Vi började med att skriva rent observationerna för att sedan gå igenom dem och se om vi kunde göra några kopplingar mellan observationerna och intervjuerna. Resultatet av observationerna är beskrivna var för sig för att du som läsare skall få en tydlig inblick i observationen. Däremot så är jämförelsen mellan observationerna och intervjuerna också indelade efter de rubriker som finns i bakgrundsavsnittet och i resultatet av intervjuerna. Detta för att resultatet skall

bli mer överskådligt. Malmqvist (2007) menar att de mönster som finns i materialet måste beskrivas tydligt, annars kan de lätt misstolkas utav läsaren. När vi gjorde jämförelsen så tittade vi på observationerna för att sedan se om vi hade sett det respondenten pratat om under intervjun.

Validitet och reliabilitet

Med reliabilitet menas enligt Stukát (2005) rapportens tillförlitlighet och kvalitet, med validitet menas rapportens giltighet. För att uppnå detta så läste vi först in oss på området Reggio Emilia och den skapande verksamheten. Patel och Davidsson (2003) menar att när undersökningsområdet är bestämt är det dags att välja ett instrument som har god validitet, det vill säga att det undersöker just det som är avsett att undersökas. Instrumenten i vår undersökning är intervju och observation. För att studien skall uppnå reliabilitet deltog vi båda vid intervjuerna och observationerna, intervjuerna bandades även för att sedan skrivas rent. Patel och Davidsson (2003) framhäver det som en fördel att vara två deltagande vid observationer och intervjuer för att nå reliabilitet i en undersökning. Patel och Davidsson (2003) menar att validitet och reliabilitet går hand i hand och att det inte bara går att koncentrera sig på det ena. Lantz (1993) menar att resultatet skall kunna granskas av andra. Det är också något som Kihlström (2007) framhäver, att forskaren måste vara tydlig i sitt beskrivande för att andra skall kunna förstå resultatet. För att uppnå validitet i studien har syftet med undersökningen funnits tillhands under studiens gång, detta för att försäkra oss om att syftet blir besvarat. Vi märkte ingen skillnad på intervjusvaren som vi kan koppla till om vi intervjuade före eller efter observationerna. Vi upplevde respondenternas svar som uppriktiga och anser därför att undersökningen har god reliabilitet.

Resultat

Undersökningen har gjorts på tre olika förskolor som vi i arbetet har döpt till förskola 1, förskola 2 och förskola 3. Metoderna som använts är intervju och observation. Vi börjar med att presentera observationerna för att ge en inblick i den skapande verksamheten. Barnen i observationerna är nämnda med kön endast för att särskilja dem från varandra, det är inget som vår undersökning fokuserar på. Resultatet av intervjuerna presenteras i tre kategorier och är följande; Dokumentation, Miljö och Det skapande barnet. För att förtydliga vårt resultat används citat från intervjuerna. Avslutningsvis presenteras en jämförelse mellan intervjuerna och observationerna.

Observationer

Observation förskola 1

Pedagogen och de fyra barnen, två pojkar och två flickor sätter sig runt ett bord i den stora ateljén. De diskuterar kring vad de gjorde förra gången som de träffades och pedagogen talar om vad hon vill att barnen ska göra den här gången. Hon inleder med att säga: ”Jag skulle vilja att ni hjälper mig med en svår sak. Kan ni rita hur en fjäril låter?”. Pedagogen talar om att det inte finns något rätt eller fel med det barnen skall rita. Barnen får varsitt papper och

börjar rita med kol och blyertspennor. Pedagogen ställer öppna frågor om fjärlens läte och hon frågar om den låter mycket eller lite. Alla barn är aktiva.

En pojke säger plötsligt att han har målat åskan. Pedagoger säger åt honom att han skulle måla fjärlens ljud och ger honom ett till papper. Sedan frågar hon pojken om fjärlen låter lika mycket som åskan, men det gör den inte svarar pojken.

Pedagogen upprepar ofta under aktivitetens gång att det är fjärlens ljud som de skall måla. Pedagoger säger till oss att det här är den svåraste uppgiften hon haft (uppgiften är att barnen ska måla något abstrakt, det är en uppgift hon fått från ateljéristautbildningen som hon läser just nu).

Pedagoger diskuterar med en flicka om hur fjärlens ljud låter. Flickan gör fjärlens ljud genom att vissla och fingra på bordet. Pedagoger ber henne att rita det ljudet. Hon avbryter sedan ritandet och frågar om barnen är klara. Barnen fortsätter att rita. Pedagoger sätter upp papper på ett långt väggstaffli, ett barn är delaktig i hennes arbete. Sedan ber hon alla barn att sätta sig runt bordet och så reflekterar de lite kring det som de gjort. Pedagoger visar upp barnens teckningar och barnen får förklara vad de gjort och de lyssnar på varandra. En flicka hade ritat en fjärl och sedan en krumelur (som enligt oss såg ut som en not). Flickan förklarade att det var fjärlens ljud som hon hade målat. Hon hade målat en fjärl och dess ljud (Se bilden nedanför).

Bilden visar en fjärl och fjärlens ljud.

Sedan ska barnen måla på väggstaffli så de tar på sig förkläde, de hjälper varandra. Pedagoger går ut ur rummet, säger ingenting till barnen. Barnen går omkring i rummet, pratar med varandra. Pedagoger kommer tillbaka med målarfärg, för det saknas i rummet. Hon säger att det brukar finnas annars.

Barnen är uppspelta, de pratar med varandra och går omkring i rummet. Pedagoger säger till barnen att de kan göra lite fjärlsljud innan de börjar måla igen. Hon frågar flera gånger hur de tror att en fjärls ljud låter och hur det kan se ut. (Ett barn går därifrån. (toa).)

Barnen får svart färg av pedagogen och de börjar måla tillsammans på det stora pappret som sitter på väggen. (Barnet som varit borta en stund kommer tillbaka.) De ritat fjärilar och ljud. Flickan ritat återigen krumelurer som enligt oss liknar noter. Pedagogen tittar på barnens målningar och frågar var fjärilens ljud är. Barnen pekar. Teckningen är nu full av måleri.

Nu får barnen nya papper av pedagogen. De målar nu två och två, pojkarna tillsammans och flickorna tillsammans. Pedagogen säger till pojken som var borta en stund, "Nu tror jag att du är redo för att måla fjärilens ljud". Pojken mumlar något och fortsätter att måla likadant som han precis har gjort – en teckning full av svart färg.

Efter 45 minuter får barnen måla fritt en stund, men de får endast använda svart och grå färg. En flicka målar då ett kors och en halvcirkel runt om. Hon berättar att korset är hennes gammelfarmor som är död och att halvcirkeln runt om är graven. Pedagogen kommer fram till flickan och börjar fråga lite om graven, om hon har varit där. En pojke står bredvid och lyssnar. Barnen fick måla fritt i cirka fem minuter sedan var det dags för genomgång. Alla barn är delaktiga att rengöra penslar och byttor. Barnen sätter sig vid det runda bordet. Barnen får nu berätta hur fjärilens ljud som de ritat låter och vart de har målat ljudet. Pedagogen frågar en av flickorna vad hon har målat, hon visar då sin fjäril och om det som enligt oss var en not så hon att den hade hon ritat för att man skulle förstå att det var ljudet.

Observationen varade i cirka 60 minuter.

Observation förskola 2

Vi går in i rummet, ljuset är släkt och det står tända ljus på bordet. Det spelas lugn klassisk musik i bakgrunden. Pedagogen har dukat upp på ett bord som hon har täckt med papper. Det finns penslar i olika storlekar och roller. Det finns fyra färger, gul, grön, röd och blå. Vid ena änden av bordet finns en lång spegel uppsatt på väggen som barnen kan titta i. Det är fyra barn i rummet, två flickor och två pojkar. Alla barn utom ett är utan tröja.

Barnen målar på pappret som pedagogen har täckt bordet med. Två barn målar med roller på bordet med blå färg. Ett av barnen tar en pensel i sin andra hand och målar med båda. Barnen målar på kroppen och mycket på händerna. En flicka tar gul färg på sin mun. Hon står vid spegeln och tittar samtidigt som hon rör sin mun. Flickan går sedan fram till pedagogen och målar gul färg med sin pensel på pedagogens mun. Då kommer också en pojke fram och målar på pedagogens mun med sin blåa färg.

Flickan med den gula färgen målar på sina armar. Sedan pekar hon på en burk med färgglada bollar i. Pedagogen sträcker fram burken till flickan och hon tar upp en boll och känner på den, men lägger sedan tillbaka den. Flickan pekar sedan istället på en annan burk med tråkuler i olika storlekar. Hon tar en sådan kula och drar den i färgen. En pojke vill också ha en tråkula så han gör samma sak. Barnen målar med olika penslar både på pappret men även på tråkulorna och på sig själva. Flickan med den gula färgen lämnar rummet. Det gör också en pojke. En flicka målar sin hand grön, hon är väldigt noggrann och koncentrerad.

Pedagogen säger att hon vill att det ska vara en tillåtande miljö, att hennes roll är att dokumentera och observera.

En pojke målar blå färg på sin mage. Han går fram till pedagogen och vill ta av sig byxorna så pedagogen hjälper honom. Han målar nu även på sina ben, han blir stollig, börjar dansa, vickar på rumpen och sprattlar med benen. Han börjar krypa på golvet så det blir blått. Pedagogen frågar om han ska gå och tvätta av sig, det vill han så han lämnar gruppen. Flickan som målade på sin hand målar fortfarande på handen. Pedagogen går fram till flickan och frågar hur det känns när hon tar fingrarna mot varandra. Flickan svarar att det känns hårt. Sedan vill hon gå och tvätta av sig.

Observationen varade i cirka 40 minuter.

Observation förskola 3

Det är en pedagog och två barn närvarande, en flicka och en pojke. Barnen sitter mitt emot varandra men har varsin spegel som skärmar av dem från varandra. Det ligger varsin inplastad målarduk framför dem. Barnen frågar vad det är. Pedagogen säger att de får öppna den. De diskuterar tillsammans hur det känns att ta på den, vad den har för lukt, de undersöker. Barnen jämför känslan med sina kläder. Flickan säger att det känns som tyg samtidigt som hon tar på målarduken. De diskuterar tillsammans om hur det känns.

Pedagogen säger att barnen nu skall få måla porträtt. Hon diskuterar lite om olika former med barnen och frågar vad målarduken har för form. Båda barnen svarar att den är fyrkantig. Pedagogen ritar olika former på ett papper och visar upp för barnen. Sedan får barnen titta i spegeln och se vad de har för form på ansiktet. Barnen tittar sig i spegeln och följer med sina fingrar konturen av ansiktets form. De diskuterar tillsammans var huvudknoppen sitter, var slutar ansiktet, var sitter håret, ögon, näsan. Pedagogen tar fram ritkol. Barnen frågar vad det är och pedagogen förklarar att det är som grillkol fast smalare och att det är bra att måla med kol på målarduk för det går lätt att suddas bort.

Pojken tycker att hans porträtt ser ut som hans farfar. Pedagogen frågar hur det kommer sig och pojken svarar att hans farfar ser ut så. De diskuterar tillsammans vad som skiljer pojken från sin farfar. Pedagogen föreslår att han kan ta och rita lite hår, men det vill pojken vänta med och börjar måla munnen istället. Efter det säger pojken att han ska måla sina pannstreck, men det har du ju inga säger pedagogen. De diskuterar vidare och tittar noga i spegeln, de gör grimaser och pojken kommer fram till att han inte har några pannstreck.

När pojken har ritat färdigt konturerna går pedagogen ut utomhus och fixerar kolet på duken. Hon förklarar varför man gör det, för att kolet skall fastna.

Flickan ska börja rita sitt hår och pedagogen och hon diskutera kring var håret börjar. Nu ska pojken börja måla sin duk med målarfärg. Pedagogen hjälper pojken att blanda till en färg som passar ansiktet. Hon håller upp färgen bredvid hans ansikte för att jämföra. Pojken säger att han tycker att den är för ljus. Pedagogen frågar vad de ska göra åt det, pojken svarar att de ska blanda i lite svart färg. De provar och pojken säger att den blir perfekt.

Nu fixerar pedagogen flickans porträtt så att hon också kan börja med målarfärgerna.

Pedagogen diskuterar mycket kring barnens färgval och vilken sorts pensel de kan använda till de olika delarna av ansiktet.

När pojken har målat sitt hår tycker han att det liknar en cykelhjälm och säger att han kanske är ute och cyklar. Pedagogen ger som förslag att han kan måla sina lockar för att det inte ska

se ut som en hjälm. Det gör pojken och blir därefter nöjd. Han väljer sedan att måla blå färg runt hela porträttet. Han får en tjock pensel av pedagogen och mer färg. Pojken säger att det blev mer behagligt och att han nu kan måla i flera timmar. Tillslut blir han nöjd med sin målning. Pedagogen frågar om det har varit roligt. Det tyckte pojken, det roligaste var att det tog slut precis när han blev trött. De diskuterar lite med varandra och pedagogen säger att man kan ta en liten paus om man blir trött. Då bestämmer flickan att hon vill vila lite och fortsätta vid ett senare tillfälle. Barnen går ut ur rummet.

Observationen varade i cirka 60 minuter.

Intervju

Dokumentation

Vid intervjuerna framkom det att pedagogerna synliggör barnens arbete genom dokumentation och för att följa barnens utveckling så var pedagogerna på förskolorna överrens om att det var en viktig del i förskolans verksamhet. Enligt respondenterna skall dokumentationen vara synlig för barnen, föräldrar och pedagoger. Genom dokumentationen blir även föräldrarna mer delaktiga i barnens vistelse på förskolan. Vid intervjuerna påpekade de även vikten av att veta vad man som pedagog skall dokumentera.

”Man får inte drunkna i dokumentation, man måste välja ut vad som ska dokumenteras. Och att det är viktigt att skilja på observation och dokumentation, man dokumenterar processen”.
(Förskola 1)

Genom att pedagogerna dokumenterar barnen så ansåg de att det blir en bekräftelse på att barnen är viktiga i deras egen process. Genom dokumentationen blir det lättare för barnen att utveckla sin tanke och sin lärandeprocess.

”Vi dokumenterar genom att anteckna, ta kort och ibland kan vi filma dem. Men det är en konst att inte ta kort på allt, det skall finnas en tanke med dokumentationen, allt sätts inte upp på väggarna”.

(Förskola 2)

Dokumentation är ett bra verktyg för att upptäcka det man inte ser från början, för att kunna ta sig vidare i processen. Genom att fotografera och sätta upp barnens bilder för att sedan samtala kring dem gör att barnen blir medvetna om deras process. På samtliga förskolor vi besökte ansåg personalen att alla barnen var delaktiga kring den skapande processen. Genom att ha en gemensam reflektion efter det skapande passet gjorde att barnen blev medvetna om sig själva.

”Vi tar mycket bilder hela tiden och efter varje gruppstillfälle sätter vi oss ner och reflekterar, genom att ställa frågor till barnen om sitt skapande låter vi barnen reflektera”.

(Förskola 2)

Dokumentationsarbetet sågs som en mycket viktig del och det var en förskollärare som uttryckte sig så här:

”Jag skulle inte vilja vara utan dokumentationen, då skulle jag inte vilja jobba, även om man får slita sitt hår ibland. För mig själv känns det som en nödvändighet”.

(Förskola3)

Barnen på förskolorna var mycket vana vid att personalen dokumenterade genom att skriva och fotografera under barnens skapande process. Genom dokumentationen blir det en bekräftelse på att barnen är viktiga i processen och genom bilder blir det lättare för barnet att se utvecklingen, det är viktigt att inte bara använda sig av text.

”Vi håller på att utveckla till mer bilder än text, dokumenterar genom att köra bildspel, photostory, där barnen får berätta till sina bilder. Vi har även gjort filmer, trickfilmer och kostymfilmer”.

(Förskola 3)

Jämförelse av intervjuer och observationer

Under observationerna dokumenterade pedagogerna flitigt genom att fotografera och anteckna. Pedagogerna på förskola 3 säger själv i intervjun att hon inte skulle vilja arbeta utan dokumentation, för henne känns det som en nödvändighet. Pedagogerna på förskola 1 menar att det är en konst att veta vad som ska dokumenteras så att man inte drunknar i dokumentationen. Vi kunde observera att många av korten togs på processerna som barnen befann sig i. Pedagogerna nämnde vid intervjuerna att barnen är vana vid att pedagogerna fotograferar och antecknar. Pedagogerna vid förskola 2 säger att de reflekterar tillsammans med barnen efter varje tillfälle, men det behöver nödvändigtvis inte vara i anslutning till aktiviteten, det var dock inget som observerades.

Miljö

På de Reggio Emiliainspirerade förskolor vi besökte fanns det specifika rum för den skapande verksamheten. Det som var gemensamt för de tre förskolorna var att de hade ett genomtänkt syfte med ateljéns placering. Pedagogerna ville att det skulle kännas välkomnande att gå in i rummet när lusten för att skapa kom till dem, det skulle vara en tillåtande miljö. Men samtidigt som de hade ateljéer så ville de inte stänga in den skapande verksamheten endast i ett rum.

”Vi har en ateljé, men den skapande verksamheten får vara i alla rum, de vandrar runt”

(Förskola 2)

Något som var gemensamt för ateljéerna var att det fanns stora fönster ut till angränsade rum och även ut till gården, detta var något som vi diskuterade mycket med personalen vi intervjuade. De såg rummets utformning som en viktig del i verksamheten.

”Det är ett öppet rum, stora fönster till de övriga rummen, bra för att få en översikt eftersom att barnen går in och skapar själva, de får gå in i ateljén när de vill”

(Förskola 2)

Pedagogen på Förskola 1 diskuterade mycket kring ateljéns utformning med fönster och hon tyckte följande;

”Ateljén är centralt placerad men för liten och med för mycket stora fönster, det blir svårt att möblera med så mycket fönster. Jag vill ha ett stängt rum för fönster stör barnens koncentration när det står barn utanför och tittar in”.

(Förskola 1)

Pedagogen på Förskola 3 ansåg att det var positivt med fönster ut till resterande lokaler och ut mot gården.

”Det är bra med mycket fönster, ljuset betyder mycket, ljusets inverkan har verkligen en betydelse för inspirationen”.

(Förskola3)

Förskolans miljö för den skapande verksamheten skall få utrymme och miljön skall vara tillgänglig.

Jämförelse av intervjuer och observationer

Under observationerna koncentrerade vi oss på barnens skapande men miljön var ändå något vi reflekterade över. Vid intervjuerna framkom pedagogernas olika tankar kring miljöns utformning. Pedagogerna på förskola 3 ansåg det vara bra för inspirationen med mycket fönster, på grund av ljusets betydelse. Medan pedagogerna på förskola 2 ansåg att de stora fönstren var bra, för det gav pedagogerna en översikt över barnen som ofta skapade på egen hand i ateljén. Pedagogerna på förskola 1 ansåg däremot att fönstren störde barnens koncentration då andra barn blev nyfikna och tittade in. Det här är endast något vi har tagit del av genom intervjuerna och det var inget vi såg under våra observationer.

Det kompetenta skapande barnet

Den planerade aktiviteten skall vara utmanande och pedagogerna anser att deras uppgift är att inspirera till att skapa men att barnen samtidigt skall få välja hur de vill lösa uppgiften. Vilket material de vill använda och hur de vill gå till väga.

”Min främsta uppgift är att stötta dem i att våga prova, utmana sig själva”.

(Förskola 3)

Att barnen skapar självständigt var något som var självklart på de förskolor vi besökte. Barnen var aktiva i olika grader och barnen lockar varandra många gånger till att vilja skapa.

”Mycket handlar det om att de inspirerar varandra, bra med fönster, de lockar till att barnen vill gå in. Det är min uppgift att ta reda på vad de är intresserade av för att kunna locka in dem första gången. Det behövs oftast bara en gång. Det är ingen som inte gillar att vara i ateljén bara de får vara där på sina egna villkor”.

(Förskola3)

Gemensamt för de tre förskolorna var att de hade specifika dagar i veckan med planerad skapande verksamhet i mindre grupper. Men i den planerade verksamheten är barnen delaktiga till att välja vad de skall arbeta med för projekt, personalen ser till barnens intresse och följer dem i det.

”Även om jag har uppgifter så utgår jag från barnen som driver projektet, det blir deras tolkning av mina uppgifter”.

(Förskola 3)

Respondenterna menar att materialet skall vara tillgängligt för barnen i den mån det går men på grund av platsbrist och behovet av bokhyllor kan inte allt stå framme i barnens höjd. Det skall alltid kännas inbjudande till att komma in och skapa i ateljén. Det handlar om att det är

viktigt att tända upp i rummet, lägga fram intressant material och att det skall vara estetiskt tilltalande.

”Ateljén skall inte vara som ett förråd, det skall vara inspirerande”.

(Förskola 2)

I den skapande verksamheten kan alla vara delaktiga, med bra material är det roligare och lättare att skapa för barnen.

”Jag hade en pojke som aldrig ville komma in i ateljén för att måla, hans mamma berättade att han tyckte det var tråkigt att måla hemma med. Men så lockade jag med honom i en måleriaktivitet och han ville inte sluta. Han sa att penslarna var så sköna att måla med, hemma hade de inte den kvalitén på penslarna”.

(Förskola 3)

En planerad aktivitet kan se olika ut och materialet de använder sig utav skall enligt pedagogerna inte vara för svårt för barnen. Pedagogerna pratade om att det var viktigt att ge barnen tid till att upptäcka materialet och lära dem att se att de har många möjligheter. När de har målaraktiviteter så kan de nöja sig med att ta fram två färger och låta barnen utforska dem, de får lära sig att göra nyanser. Något som de var överrens om var att vi vuxna ibland måste ta ett steg bakåt och lyssna på barnen. Många gånger kan de också hjälpa varandra, de är kompetenta små liv.

”Genom att följa dem i ett projekt så ser jag hur mycket de faktiskt lär sig, att de jobbar i olika material, jag har alltid trott på barn men nu ser jag dem mer som små vuxna, de kan så mycket”.

(Förskola 1)

Hur många som är med i den planerade skapande processen åt gången var rätt lika på de tre förskolorna. De kunde röra sig mellan fyra och sju barn men det beror också på vilken sorts aktivitet de handlar om. De får inte bli för många så att de krockar med varandra men pedagogerna menade också på att det var viktigt att de var ett par stycken för att få en bra dialog mellan barnen.

”Jag tycker att det är ganska avslappnat och en kreativ atmosfär med fem stycken, i denna ålder¹. Jag märker att de har nytta av varandra”.

(Förskola 3)

Gemensamt för förskolorna var att pedagogerna hade egen tid till reflektion och även gemensam tid tillsammans med barnen för att gå igenom aktiviteten. Pedagogerna brukar fråga barnen mycket kring den skapande verksamheten både under och efter tillfället. Efter ett längre projekt utvärderar de tillsammans med barnen både individuellt och i grupp om vad de har lärt sig. Om det har fötts några nya tankar och om det har varit svårt eller enkelt.

”Jag reflekterar alltid tillsammans med barnen i slutet av aktiviteten, hur de gjorde och hur de tänkte och om det var svårt. Ibland börjar vi också aktiviteten med reflektion från förra tillfället om vi skall gå vidare och hur vi skall göra det”

(Förskola 1)

¹ Ålder 5 år.

Jämförelse av observationer och intervjuer.

Pedagogen på förskola 3 sa i intervjun att hennes främsta uppgift är att stötta barnen så de vågar prova och utmana sig själva. Under observationen var pedagogen hela tiden närvarande och utmanade barnen genom att ställa frågor till dem. I intervjun berättade hon om en pojke som inte ville måla hemma, men som gärna gjorde det på förskolan. Hans svar var att penslarna på förskolan var mycket bättre än de som han hade hemma. Pedagogen uttryckte i intervjun att det är viktigt med bra material för att det ska bli roligt att skapa. Det var något vi såg under observationen. Det var en pojke som målade sitt självporträtt och han uttryckte sig med att det blev mycket mer behagligt att måla när han fick en tjockare pensel att måla med. Han sa att han nu skulle kunna måla i flera timmar. Där såg vi tydligt betydelsen av att ha bra material.

Observationen visar att pedagogen på förskola 1 lägger stor vikt vid att reflektera tillsammans med barnen. Pedagogen reflekterade tillsammans med barnen både innan, under och efter aktiviteten. Här kan vi se att det stämmer väl överens med vad hon sa vid intervjun. Pedagogen sa också vid intervjun att hon alltid har haft en tro på barnet, att de kan så mycket. Det var något vi reflekterade över när vi observerade. Uppgiften barnen fick, att rita en fjärils ljud ansåg pedagogen vara en mycket svår uppgift. Det var något hon uttryckte under observationen.

Observationen visar att pedagogen på förskola 2 ville att rummet skulle se inbjudande ut och estetiskt tilltalande. Vid intervjun sa hon att ateljén skall vara inspirerande för barnen, den ska inte vara som ett förråd. Hon ansåg också att miljön skall locka ögat till att vilja skapa. Observationen visade på en mycket tillåtande miljö och det var något som hon poängterade under observationen.

Diskussion

I detta avsnitt kommer vårt resultat diskuteras som framkommit i vår undersökning, vi kommer även att diskutera kring våra valda metoder, didaktiska konsekvenser samt förslag till fortsatt forskning.

Resultatdiskussion

I resultatdelen får vi genom intervjuerna reda på vad pedagogerna berättar om sitt arbete kring den skapande verksamheten med barnen på förskolan. Observationerna gjorde att vi fick en mer ”objektiv” bild av pedagogernas arbete. Vi kommer här i diskussionen att utgå från våra frågeställningar som tar upp dokumentationens roll, det kompetenta barnet och hur den skapande verksamheten ser ut i Reggio Emiliainspirerade förskolor.

Dokumentationens roll i den skapande verksamheten

Dokumentation och tid för reflektion ansågs vara en viktig del i arbetet. Genom att reflektera kring sin egen roll i samspelet med barnen ansåg pedagogerna sig viktiga för att på så vis

kunna förhålla sig till barnen och deras intressen. Att se till sig själv, hur man är som pedagog är viktigt för att kunna utvecklas och växa i sitt arbete. Det är något som även gäller barnen, att de skall få syn på sin egen läroprocess och växa i den. Här är pedagogen viktig för att lyfta barnen i detta, vilket vi såg att de gjorde i sitt arbete genom att reflektera med barnen. Enligt Häikiö (2007) är dokumentation något som har utvecklats som ett arbetsverktyg för att pedagogerna skall främja den kunskapande processen hos barnet, inom Reggio Emilia vill man utgå ifrån barnens egna tankar (Häikiö, 2007).

På förskolorna sågs reflektion och dokumentation som en viktig del i arbetet och enligt Lenz-Taguchi (1997) sker ingen utveckling hos barnet eller hos pedagogerna om det inte finns tid för reflektion, dokumentation och diskussion kring det dokumenterade. Ur intervjuerna tycker vi oss få en förståelse kring hur pedagogerna menar, att reflektion och dokumentation är en mycket viktig del i deras vardag.

Pedagogerna hade en stor tilltro till det kompetenta barnet, att de genom dokumentationen följer barnen och lyfter deras kunskaper för att göra det synligt för barnen. Detta stämmer väl överrens med vad Dahlberg och Åsén (2005) skriver, att pedagogerna får upp ögonen för barnens förmågor, de får förståelse för hur barnen tänker och vad de gör genom att följa dem i dokumentationen. Genom att dokumentera verksamheten blir även föräldrarna uppmärksamma och får förståelse för verksamheten (Häikiö, 2007). Pedagogerna på förskolorna arbetade för detta genom att de satte upp fotografier, text och bilder med mera i tamburen så att föräldrarna kunde bli delgivna dagens händelser.

Pedagogernas arbete för att synliggöra det kompetenta barnet i den skapande verksamheten

Pedagogerna är delaktiga i barnens arbete under tidens gång, de kommenterar barnens görande i aktiviteten. De diskuterar och låter barnen utforska både tillsammans och på egen hand. Dahlberg och Åsén (2005) skriver om vikten av det medforskande barnet och att det samma gäller för pedagogen. Inom Reggio Emiliafilosofin är en forskande inställning något som är genomgående i arbetet på förskolan och i det arbetet skall både pedagoger och barn vara delaktiga.

Ett av intervjusvaren som gällde barnen i den skapande verksamheten, skiljde sig från de övriga respondenternas svar. Det var frågan om ateljéns utformning, där två kunde se möjligheterna med fönstrens placering, att det var stora fönster som vette ut mot gården och även in till den övriga verksamheten. De ansåg att ljuset fick stor betydelse för inspirationen och att insynen även kunde bidra till att övriga barn på avdelningen blev inspirerande till att vilja vistas i ateljén. En av pedagogerna ansåg att de stora fönstren störde barnens koncentration då andra barn blev nyfikna på den pågående aktiviteten. Miljön på förskolan skall på olika sätt göra barnen medvetna om våra olika sinnen (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Synen på barnen inom Reggio Emiliafilosofin är att de skall få utforska och lära sig att ta ansvar för sitt lärande, detta lägger ett stort ansvar på pedagogerna och deras arbetssätt. Pedagogerna har en viktig roll som att vara goda lyssnare till vad barnen säger och gör (Dahlberg, Moss & Pence, 1999). Detta stämmer väl överrens med vad pedagogerna uttryckte sig via intervjun, att lyssna in barnen är en viktig del och pedagogerna ville låta barnen vara delaktiga när det gällde val av aktivitet. Genom att lyssna till barnens intressen så ansåg pedagogerna att barnen tog till sig mer kunskap kring ämnet.

Skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor

Det vi kunde se under våra observationer av den skapande verksamheten var att miljön var mycket tillåtande. Barnen fick möjlighet att testa och experimentera med färgerna. Vid observationen på förskola 2 testade barnen att måla på sig själva, på händerna, magen och benen. Det står i Lpfö 98 att den pedagogiska verksamheten skall utgöra grunden för barnens utforskande, nyfikenhet och deras lust till att vilja lära. Pedagogerna svarade i intervjuerna att barnen ofta inspirerar och lockar varandra till att vilja skapa. När en flicka ville ha en tråkula att dra i färgen så ville de andra barnen också ha det. Enligt Evenshaug och Hallen (2001) menar Vygotskij att många av upptäckterna som barnen gör äger rum tillsammans med andra.

Under observationen på förskola 1 var det en flicka som under den fria stunden började måla kors som symboliserade hennes döda gammelfarmor. Vygotskij (1930,1995) menar att barnen ritat utifrån sina erfarenheter. Han menar att den kreativa förmågan som han kallar för fantasin är hämtad från verkligheten och att den bygger på barnens tidigare erfarenheter. Det här kunde vi också se på den flickan som ritade krumelurer som liknade noter. Hon sa att hon hade ritat dem för att man skulle förstå att det var ljud. Vår egen tolkning utefter Vygotskijs teori är att hon någonstans har sett dessa noter och förstått att de symboliserar ljud.

Häikiö (2007) framhäver att det skall finnas plats till att skapa och undersöka många olika material i ateljéerna. Detta var något som vi lade märke till under observationerna. Ateljéerna var anpassade för barnen och det fanns mycket olika sorters material för dem att använda sig av. Malaguzzi menade att materialet skall var av den karaktären att barnen blir lockade till att vilja skapa och vara kreativa (Häikiö 2007). På förskola 2 hade pedagogen i förväg gjort i ordning ateljén så att den blev inbjudande för barnen. Vi observerade att de tända ljusen och den lugna musiken i bakgrunden gjorde att det blev stämningsfullt, där flera sinnen kunde stimuleras.

Aktiviteterna som vi observerade skilde sig markant från varandra, men vi kunde ändå se en likhet i hur pedagogerna pratade med barnen. Pedagogernas förhållningssätt till barnen liknade varandra. De ställde öppna frågor till barnen och ville att de skulle få kunskaper om materialet som de använde sig av. Vi observerade att barnen fick använda sig av alla sina sinnen när de skapade. Detta är något som Malaguzzi pratade om när han sa att barnen har hundra språk, att barnen måste få använda sig av alla sina förmågor för att inte gå miste om dem (Dahlberg & Åsén, 2005).

De aktiviteter som vi observerade var sedan tidigare planerade av pedagogen. Det framkom inte under observationerna eller intervjuerna hur dessa aktiviteter planerades. Vi kan därför inte veta om pedagogerna utgått från barnens intressen, tankar och funderingar när det gäller de observerade aktiviteterna.

Slutsats

Resultatet visar att dokumentation och reflektion är en viktig del för att synliggöra det kompetenta barnet i den skapande verksamheten. Med hjälp av detta utvecklas verksamheten och barnen får syn på sin egen utveckling. Dokumentation och reflektion blir även till hjälp för pedagogerna att gå vidare i sitt arbete och hjälpa barnen vidare i deras

läroprocess. Det ger också pedagogerna en kunskap kring deras egna värderingar och förhållningssätt.

Metoddiskussion

I undersökningen användes metoderna intervju och observation. Valet av två metoder gör att vi anser oss då få en bredare kunskap och förståelse kring pedagogernas arbetssätt. Då syftet med studien var att undersöka hur pedagogerna arbetar med skapande verksamhet ansågs intervjuer vara ett bra redskap för att undersöka det. Pedagogerna kunde då beskriva deras arbetssätt och deras tankar kring den skapande verksamheten. Intervjuerna gav oss en tydlig bild av pedagogernas tankar kring bildskapande. Observationerna användes som ett komplement till intervjuerna, för att även kunna se hur pedagogerna mer konkret agerade i den skapande verksamheten.

Respondenterna hade avsatt tid för intervjuerna och ordnat så vi kunde sitta i ett avskilt rum för att kunna tala ostört. Till vår hjälp användes ljudupptagning vid intervjuerna för att senare kunna gå tillbaka och lyssna, skriva rent och analysera dem. Anteckningar gjordes också under intervjuens gång och vi anser att detta gjorde det lättare att skriva ut intervjuerna efteråt. Vi började med att skriva rent våra anteckningar för att sedan lyssna av intervjun och lägga till det som vi missat.

Observationerna av de skapande aktiviteterna varade mellan 40 och 60 minuter. Då vi använde oss av löpande protokoll var det svårt att få med allt som hände, observationerna blev mer övergripande. Eftersom flera barn medverkade i aktiviteten var det svårt som observatör att ha fokus på allt som hände. I efterhand kan vi nu konstatera att vi borde ha delat upp vem som skulle observera vad/vem för att få en vidare syn på händelserna i aktiviteten.

Didaktiska konsekvenser

Det är av stor vikt att ta sig tid till att lära känna barnen i gruppen. Genom att dokumentera och reflektera lär personalen känna barnen och kan ta till vara på deras tankar och handlingar. Enligt Dahlberg och Åsén (2005) gör dokumentationsarbetet det lättare att få syn på barns läroprocesser. Vi anser att dokumentationsarbetet är en mycket viktig del i arbetet och vi anser att det kan vara av stor vikt att pedagogerna får fortbildning i ämnet. Detta för att dokumentationen skall bli synlig för barnen och hjälpa dem i deras fortsatta läroprocess. För att se till barnens intressen kan pedagogerna även använda sig av intervjuer med barnen, vi anser att det kan vara ett bra komplement till att synliggöra barnens kunskaper och idéer på det viset. Dahlberg och Åsén (2005) framhåller att dokumentationen även kan ge barnen en identitet och historia som blir synlig för dem.

För att arbeta med skapande aktiviteter med barn anser vi att det är av stor vikt att det fokuseras på processen och inte på det färdiga resultatet. Vi anser att det kan vara en utmaning för personalen, att tänka bort sina egna tankar kring hur ett projekt ska sluta eller vad det kan leda till. Pedagoger kan ha en tanke med ett projekt, men vi anser samtidigt att de skall ta tillvara och följa barnens tankar. Pedagogens tanke om projektet skall inte vara det enda alternativet för projektets gång. Som pedagog är det viktigt att barnen får vara delaktiga i att bestämma vilken väg projektet skall ta. Det är viktigt att stödja barnen i deras

process och att inte ställa för höga krav som får dem att känna sig tvungna att prestera något som för dem är omöjligt.

För att få tid till att se och lyssna in barnen anser vi att det är bra och viktigt att dela in barngruppen i mindre grupper för att på så vis få syn på det enskilda barnet. Vi ser det som en möjlighet för barnen att komma fram och på så vis bli sedda och hörda. Genom detta får barnen även möjligheter till att söka nya kunskaper genom att ha en nära dialog med pedagogerna och kompisarna i den lilla gruppen. Det är viktigt att utmana barnen i deras skapande projekt, vilket enligt Dahlberg, Moss och Pence (1999) kan leda till att de får en bättre förståelse och att de får kunskapen att se saker och ting ur olika perspektiv. Men väl så viktigt är det även att vi pedagoger låter oss inspireras av barnens skapelser. Åberg och Lenz-Taguchi (2005) skriver att det skall finnas lust och längtan efter att få lära tillsammans med barnen och arbetskamraterna. Vi ser det som ett växeltagande, vi ger och tar av varandra för att på så vis utvecklas.

Förslag till fortsatt forskning

I den här studien har syftet med undersökningen varit att ta reda på hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor. Under undersökningens gång har vi genom att läsa litteratur, intervjuat pedagoger och observerat verksamheten upptäckt att mycket fokus inom Reggio Emiliafilosofin ligger på dokumentationen. Det skulle därför vara intressant att för vidare forskning undersöka dokumentationens betydelse för pedagogerna.

Referenser

Abbot, Lesley & Nutbrown, Cathy (red.) (2005). Att uppleva Reggio Emilia. I *Erfarenheter från förskolan i Reggio Emilia*. Lund: Studentlitteratur.

Björklid Pia (2005). *Lärande och fysisk miljö - En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Forskning i fokus nr.25. URL: <http://www.skolutveckling.se/innehall/forskning/forskningifokus/> (dokumentet laddades ner 091119 kl. 11.15).

Dahlberg, Gunilla, Moss, Peter & Pence Alan (1999). *Från kvalitet till meningsskapande. Postmoderna perspektiv – exemplet förskolan*. Stockholm: HLS förlag,

Dahlberg, Gunilla & Åsén Gunnar (2005). Loris Malaguzzi och den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia. I Forsell Anna (Red.) *Boken om pedagogerna*. (s. 188-211). Stockholm: Liber AB.

Evenshaug, Oddbjorn & Hallen, Dag (2001). *Barn- och ungdomspsykologi*. Studentlitteratur.

Fyfe, Brenda (1994). Images from the United States: Using Ideas from the Reggio Emilia Experience with American Educators. I Katz, G, Lilian & Cesarone, Bernard (red.) *Reflections on the Reggio Emilia Approach*. (s. 21-30). Pennsylvania: ERIC.

Gedin, Marika & Sjöblom, Yvonne (1995) *Från Frøbels gåvor till Reggios regnbåge*. Stockholm: Bonnier utbildning AB.

Häikiö, Tarja (2007). Barns estetiska läroprocesser – atelierista i förskola och skola. Göteborgs universitet.

Johansson, Bo & Svedner, Per-Olov (2006) *Examensarbetet i lärarutbildningen – undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsförlaget AB.

Jonstoj, Tove & Tolgraven, Åsa (2001). *Hundra sätt att tänka – Om Reggios pedagogiska filosofi*. Växjö: Sveriges utbildningsradio AB

Kennedy, Birgitta (1999). *Glasfåglar i molnen – Om temaarbete och dokumentation ur en praktikers perspektiv*. Stockholm: HLS Förlag.

Kihlström, Sonja (2007) Fenomenografi som forskningsansats. I Dimenäs, Jörgen (red.) *Lära till lärare*. (s. 157-170). Stockholm: Liber.

Kihlström, Sonja (2007) Att genomföra en intervju. I Dimenäs, Jörgen (red.) *Lära till lärare*. (s. 47-57) Stockholm: Liber.

Lantz, Annika (1993). *Intervjumethodik*. Lund: Studentlitteratur.

Lenz -Taguchi, Hillevi (1997). *Varför pedagogisk dokumentation*. Stockholms universitets förlag.

Lpfö 98. Läroplan för förskola. (1998). Stockholm: Skolverket.

Löfstedt, Ulla (2004). *Barns bildskapande – teoretiska perspektiv och didaktiska konsekvenser*. Jönköping: Jönköping univ. Press.

Lökken, Gunvor & Söbstad, Frode (1995) *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Malmqvist, Johan (2007). Analys utifrån redskapen. I Dimenäs, Jörgen (red.). *Lära till Lärare*. (s. 122-132). Stockholm: Liber.

New, S Rebecca (2007). *Reggio Emilia As Cultural Activity Theory in Practice*. Theory into practice, 46(1), 5-13.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3:e uppl. Studentlitteratur.

Reggio Emilia Institutet i Stockholm, Sverige. URL. <http://www.reggioemilia.se> 091210

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*.

www.vr.se.

Vygotskij, Lev, Semenovic (1930,1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos

Wallin, Karin (1996). *Reggio Emilia och de hundra språken*. Stockholm: Liber AB.

Wallin, Karin (2003). *Pedagogiska kullerbyttor en bok om svenska barn och inspirationen från Reggio Emilia*. Stockholm universitets förlag.

Åberg, Ann & Hillevi Lenz-Taguchi (2007). *Lyssnandets pedagogik – etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber.

Bilagor

Bilaga 1

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Hej.

Vi heter Jenny Broman och Jill Johansson. Vi läser till lärare med inriktning mot förskola vid Högskolan i Borås. Vi ska nu under hösten 2009 skriva vårt examensarbete och har valt att skriva om skapande verksamhet inom Reggio Emilia filosofin. Syftet är att undersöka hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor. Vi kommer undersöka det genom att intervjua pedagoger samt observera den skapande verksamheten. Till vår hjälp kommer vi under intervjuerna att använda oss av ljudupptagning. Detta för att kunna gå tillbaka för att lyssna och skriva rent intervjuerna.

Materialet kommer att behandlas konfidentiellt och du som respondent kommer att vara anonym. Varken förskolan eller stadens namn kommer att nämnas i undersökningen.

Vid frågor eller undringar finns vi att kontakta:

Jenny tel. xxx. mail: xxx

Jill: tel. xxx. mail: xxx

Bilaga 2

Hej föräldrar till barn på förskolan.

Vi heter Jenny Broman och Jill Johansson. Vi läser till lärare med inriktning mot förskola vid Högskolan i Borås. Vi ska nu under hösten 2009 skriva vårt examensarbete och har valt att skriva om skapande verksamhet inom Reggio Emilia filosofin. Syftet är att undersöka hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet inom Reggio Emiliainspirerade förskolor. Vi kommer undersöka det genom att intervjua pedagoger samt observera barnen i den skapande verksamheten.

Vi kommer under observationerna att lägga det största fokuset på pedagogernas arbete. Ingen fotografering eller videoupptagning kommer att förekomma. Materialet kommer att behandlas konfidentiellt och barnen kommer att vara anonyma. Varken förskolan eller stadens namn kommer att nämnas i undersökningen.

Vi skulle vara tacksamma om ni snarast kunde lämna in bifogad svarstalong där ni godkänner/inte godkänner observationen av ditt/dina barn. Du som förälder kan när som helst under undersökningens gång välja att avbryta samarbetet.

Vid frågor eller undringar finns vi att kontakta:

Jenny: tel. xxx. Mail: xxx

Jill: tel. xxx. Mail: xxx

Bilaga 3

Svarstalong för föräldramidgivande

JA, jag/vi tillåter att mitt/vårt barn

NEJ, jag/vi tillåter INTE mitt/vårt barn

Barnets namn.....

Blir observerat av lärarstudenter.

Datum.....

Målsmans underskrift.....

Bilaga 4

Intervjufrågor

Pedagogen

- Vad har du för utbildning?
- Har du någon utbildning inom Reggio Emilia?
- Hur länge har du arbetat inom förskolans verksamhet?
- Har du något eget intresse för skapande verksamhet?
- Hur kommer det sig att ni blev intresserade av att arbeta med Reggio Emilias pedagogiska filosofi som utgångspunkt i er verksamhet?

Miljöns utformning

- Har ni specifika rum som är avsedda för skapande verksamhet?
 - Placering av eventuell ateljé?
 - Tankar kring det?
 - Hur är rummet planerat?
- Finns materialet placerat tillgängligt för barnen?
- Får rummet användas för spontant skapande?
 - Används det för spontant skapande?

Verksamhet och genomförande

- Beskriv en skapande aktivitet?
- Vad har ni för tankar kring att skapa med barnen?
- Är det någon som har huvudansvaret för den skapande verksamheten?
- Har ni skapande verksamhet vid en viss tidpunkt på dagen/veckan?
 - Finns det möjlighet för barnen att skapa när lusten kommer, när helst på dagen?
- Är barnen delaktiga i val av aktivitet?
- Hur presenterar ni aktiviteten?
- Hur många barn är med i den skapande aktiviteten åt gången?
 - Hur många tycker du är lämpligt?
- Finns det tid till reflektion?
 - Låter ni barnen reflektera kring sitt skapande?

Dokumentation

- Dokumenterar ni den skapande verksamheten?
 - Hur dokumenterar ni?
 - Vad har ni för tankar kring dokumentation?

Barnen

- Vad har du för syn på barns lärandeprocess?
- Vad lägger ni in i begreppet ”det kompetenta barnet”?
- Hur synliggör ni det kompetenta barnet?
- Skapar barnen självständigt?
 - Är alla barn aktiva?
 - Hur får ni med de barn som eventuellt inte vågar eller vill?